

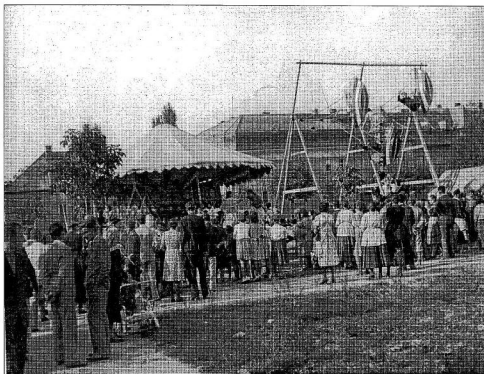
BAJAI HONPOLGÁR

Várostörténeti és Környezetvédő lap

1999. szeptember

X. évfolyam 9. (107.) szám

Ára: 50 Ft

Bácska tér anno

Fotó: Majorcsics József

BAJAI EMLÉKEIMBŐL

Dunai túravezeszként kerültem először Bajára. Nem tegnap volt, inkább tegnapelőtt, 1939-ben vagy 1940-ben, éppen 59 éve. Ugyanannak a budapesti dunai evezős egyesületnek voltam a tagja, melyben Nánay Andor - később a bajai kórház főorvosa is evezett. Jó barátok voltunk. Egyik klubtúránk alkalmával Baja volt a

célpontunk, és miután a Sugovica hídjánál kikötöttünk, pár lépés, és máris Nánayék Szentháromság téri vendégszerető házában ittuk az "aperitíft"-et az oblgát bajai halászlé plusz túrós csusza klubvacsera előtt. Nánay Bandi főorvos korában is sokszor járt Budapesten, és ilyenkor sohasem mulasztotta el, hogy a klubban vízre ne

szálljon. Nagyon szerette a vizet, no meg a bort is.

A háború elmosta a klubot. Hajóinkat államosították, evezni csak versenyszerűen lehetett, a baráti alapon szervezett túrák megszűntek. - Engem a fővárosi főmérnöki állásomból politikai megbízhatatlanság címén kitétek. Szerencsére nem estem

kétségbe. Iparengedélyt váltottam, és vasbeton hidépítési munkákra pályáztam. Így kaptam megbízást a háború alatt lerombolt bajai Fás-Duna-híd újjépítésére. Ez a híd a bátaszéki főút első hídjá a Duna jobb parti mellékágán, 40 méter hosszú. Bajáról csak komppal lehetett odáérni, a vasúti Duna-híd 1948-ban még a Duna fenékén hevert. Kiemelésén Dr. Tóth Zsiga kollégám szorgoskodott, akit szintén "menseszettek" a fővárosi fűrdőigazgatóságtól.

Nánay Bandi megtudta, hogy Baján fogok építkezni, meghívott, hogy lakjak náluk, az akkor már Szent Antal utcai házukban, és én a baráti meghívást örömmel elfogadtam. Biciklín jártam ki a hídhöz, és vezettem az építkezést. Közben egyre jobban megismerkedtem Bajával. Elnéztem szép régi épületeit, vártam a buszra a Szentháromság téri végállomáson, ha Pestre kellett mennem, élveztem a Déri kert bokrait és fűt, és sokszor átmentem azon a kis hídon, amelyen a pecázó szobra állt.

Estéknél sokszor Nánayéknál kisebb társaság gyűlt össze. Egyik jogcím a zongóra volt, miután Mária, a háziaszony nagy rajongója volt a zenének, és én is zongoráztam. A cisztercita gimnázium tanárai között több muzsikakedvelő is volt, Falubíró tanár úr pedig maga is szépen zongorázott.

A másik jogcím és talán még erősebb összetartó elem a tarokk volt. Mária nagyszonyos szenvedéllyel űzte vagy menekítette a XXI-est, utólráhetetlen kedvességgel és humorral. Lendületet adott a játéknak, amikor kiderült, hogy én is tarokkozók közé tartozom.

Így lettem felkapott tagja a bajai zenekedvelő és tarokkozó társaságnak, melyben - mondanom sem kell - cisztercita papjánárok ugyancsak erősen képviselve voltak. Megismerkedtem Nánayék barátaival, a Cséh Imre házaspárral és Katanicsek két lányával is. Líssy, az idősebbik akkor már Posta Bekény felesége volt, Mária, a kisebbik délutánonként a Szent Antal utcai házuk egyik nyitott ablaka előtt szorgoskodott. Amikor én hazafelé bicikliztem a néhány házzal odébb lakó Nánayék felé, mindig megálltam pár szóra, némi sejtve, hogy a kedves kislányban a későbbi neves kórus-karnagyot fogom tisztelni.

Egyik napon hirtelen ment, hogy a cisztercita rend főnöke, Endrédi Vendel zirci apát a gimnázium vizitációjára Bajára érkezik. Az ilyenkor kötelező iskolai ünnepek után az apát úr tiszteletére a rendházban díszvacsorát rendeztek. Minthogy a rendházba nőeknek belépni szigorúan tilva volt, a díszvacsorára Nánay kórházi főorvos urat és engem, a hidépítő főmérnök urat meghívták. Nem számított, hogy mindketten reformátusok voltunk.

Hosszú asztal volt terítve. Az asztalfőn az Apát úr, balra tőle Nánay Bandi, jobbra tőle én, azután a gimnázium és a rendház nagyejei, majd az asztal végén a kispapok. Összesen mintegy 25-40-en lehettünk. - Beszélgettünk. Az Apát urat érdekelte, hogy ki vagyok, mi vagyok és mit csinálók Baján. Elmondtam, hogy hidat építeni jöttem Bajára, mérnök vagyok, műegyetemet végeztem, előtte reáliskolát, doktorátusomat az egyetemen szereztem, háború előtt a fővárossal dolgoztam, és közlekedésgyepkkel foglalkoztam. - Egészen halk csengettyű-pöccentésre elhallgattunk. Mindenki felállt, és az egyik kispap az asztal végén egy nagy méretű könyvből hosszú-hosszú latin szöveget olvasott fel, amiből sajnos egy szót se értem, mert a reálban nem tanítottak latint. - Aztán vége lett egyszer, keresztet vetettek, lefűlünk. Mondtam az Apát úrnak, hogy sajnos az ima szövegéből nem értem semmit, de feltűnt nekem, hogy miért említették kétszer is az omnibuszt? Endrédi erre akkor nevetésben tört ki, hogy még percek múlva is potyogtak a kényei.

Bajai ottlétemhez sok vídám történet mellett egy szomorú eset is fűződik. Egyik nap kora délután át akartam menni az akkor már kész hidamhoz, hogy az utómunkákat ellenőrizsem és a Duna-parton vártam a kompra, mely éppen akkor indult el a tülös partól. A motoros szépen előbe kanyarodott a kompnak, megfeszült a kötél, elindultak. Már a Duna közepe felé jártak, amikor feltűnt nekem, hogy ferdén áll a vízben a komp. Mintha az eleje lejjebb állna, mint a vége, különösen a jobb fele. Ahogy közeledtek a hajók az innaos part felé, már tisztán lehetett látni, hogy valami nincs rendben, a komp egyre jobban megdőlt. A katasztrófa a parttól mintegy 50-100 méterre következett be. A komp eleje a víz

alá került, vége felemelkedett, és minden, ami rajta volt, a vízbe csúszott, így a négy teherautó vezetőstől, rakományal együtt és az utasok közül azok, akik nem a motorosra szálltak fel. Volt nagy fufokas, vízbe ugrálás, ki-ki mentette azt, amit tudott, és húzták ki azokat, akik nem tudtak úszni.

A parton velem együtt többen végignézték a komp balesetét, közöttük Tóth Zsiga kollégám is, aki kétévedde fordult hozzám: - Mit gondolsz, az állami hídronevkiemelő úszódarut átrendelhetem-e, kiemelni a teherautókat? - Percig se gondolkozz! Azért kapnál szemrehányást, ha megtagadnál!

Így a teherautók hamarosan, még aznap szárazra kerültek. Egyiknek vezetője azonban csak holtan került elő a habokból. A rendőrségi vizsgálat később kiderítette, hogy a komp felborulását az egyetlen teherelőszállítás okozta. A két nehezebb teherautó túlságosan előre ment, mögöttük állt a másik kettő, így a komp vége teherletlen maradt.

A következő (1949) évben megalkultak az állami tervező vállalatok. A METRO tervezéséhez meghívták osztályvezetőnk. Vállalatomat felszámoltam, és évekig nem jutottam el Bajára. Eltelt vagy 20 év, mire Szegedről Pécsre menet átutóztam a városom. Alig ismertem rá. Új, hatalmas épületek, tágas utcák és terek. Sehol a régi meghitt hangulat, csupa célszerűség, korszerűség. Csak a Sugovica emlékeztet a múltra, de itt is hiányzik a pecázó szobra és hídjá, meg a vízfolyás is, amit dühidált. Nánay Bandit már hiába kerestem volna, felesége viszont közel lakik hozzám Budapesten, és régi (70 éves) tarokkegyüttesemnek szeretett aktív tagja lett.

Ennyi jutott eszembe régi emlékeimből, amikor Baján az 1999-ben rendezett hidmérnöki konferencia vendége voltam.

Dr. Gáll Imre

Pérel Zsuzsa kiállítására elő

Fotó: Tolesvay László

Pérel Zsuzsa kiállításának van valami köze a millenniumhoz.

Ez nem azt jelenti, hogy a faliszőnyeg technikája csak ezer esztendőig volna. Inkább kétezer. Szővét mintázzal pedig már akkor díszítettek falat, amikor még textil se volt, csak különböző színű hánccs vagy hajlítható gally. Ezt nevezték "himes" falnak.

Pérel Zsuzsa műfaja ennél jóval fiatalabb. A millenniumhoz annyiban van köze, hogy az emberek ezer évvel ezelőtt is azt hitték, nemsokára vége a világnak, és a hátralevő időre nem érdemes komoly építkezésekre fogni. Mikor azonban elmúlt az Úr ezredik éve, és semmi baj sem történt, sőt a pogány normannok és magyarok felvették a keresztény hitet, Európában elkezdtek építeni a román stílusú templomokat, s mellettük a kővárakat is.

Ezek a lakótornyok és egyéb zömök, tönör építmények belül igencsak hidegek voltak. A várfalakat ugyan lehetett medve- és farkasbőrökkel borítani, de a templomokban ez nem lett volna igazán előkelő. Netán még a pogány hagyományokra is utalt volna. Így jelent meg a Hinterlaken nevű textilja, a karzaton ülő előkelő hölgyek hátát és veséjét a fal hidegétől védő szőtt gyapjús és len, amelyre egyre több képes ábrázolás került; és mivel ez a természetes gyapjúsálat és művészi festékek használati technika tartós és mutató volt, a faliszőnyegek megjelentek a várkastélyokban és a városi palotákban is. Mi több, a reneszánsz és a barokk korban már szinte

hőzartartoztak a gazdagok épületeihez mint az előkelőség jelképei. Ugyanis drágábbak voltak a festményeknél. Rajzukat és színezvázlatukat neves mesterek készítették, mint Raffaello, François Boucher vagy Goya, de ezeket a képeket még meg is kellett szőni, drága anyagból, hosszas munkával. Mellesleg a művészi céltű szővés akkor még férfimunka volt.

Az egyik leghíresebb francia királyi szőnyegszövő műhelyről, a Hôtel des Gobelinsről nevezik még "goblen"-nek a köznyelven a faliszőnyeg, amelynek azóta sok változata született, és amelynek készítése az utóbbi évszázadban női munkává alakult. Olykor kedvtelésből végzett kézimunkává. Vagy olyan közös munkává, mint ahogyan Rippl-Rónai József francia felesége dolgozott férje tervei nyomán. Európa legzadagabb vidékein, a barokk Spanyolországban, Franciaországban vagy a Németalföld flamand részén, a XIX. század Angliában virágzott a faliszőnyeg művészete, a századfordulón és századelőn pedig Bécsben és szerényebb mértékben Magyarországon is. Nálunk igazán elterjedni nem tudott, mert egyrészt boldog békeidő, másrészt gazdag és jó fizetési megrendelő, harmadrészt pedig olyan megszállott művész kell hozzá, mint amilyen például Ferenczy Noémi volt. A faliszőnyeg ugyanis akkor az igazi, ha valaki maga szöv, sokféle színes szálból, a szaki szoros értelmében látástól vakulásig változtatva a végleges árnyalatokat, s nem gépi-esen, bér munkáknak ültet át egy közepes

festményt vagy felnagyított grafikát faltextilbe. Amely, tegyük hozzá, végül nem lesz több iszonytatóan drága, de teljesen hatástalan plakátnál, amely legfeljebb a molyokat győzi meg bizonyos eszmék erejéről.

Pérel Zsuzsa a Ferenczy Noémi-alkotó művészek közé tartozik. Önsorsrontónak is mondhatnánk ezt a természetet, mert merőben ellentétes azzal, amit ma "korszerűen sikerorientált"-nak neveznek. Azt keresi ugyanis, hogyan lehetne több és nehezebb munkával megoldani egy feladatot. Már a téma kiválasztásánál felmerül ez a szempont. Pérel Zsuzsa első jelentős, nagy feltűnést keltő műve az Amnézia volt: hogyan lehetne megmutatni a kapcsolatokat elmállasztó, szerelmeket szétromboló időt - és ugyanakkor az időnek is ellenálló igaz emberi kapcsolatot. S megmutatni azt is, hogyan tud egy hangstálya-zottan sikművészeti, pontosabban a falhoz simuló alkotás könnyedén átlébbenni a térbe, követe a század utolsó harmadának egyik eszményét, a műfaji és egyéb korlátok szinte kötelező áthágását.

Amikor az 1980-as évek végén "kített a szabadság", a politikai és esztétikai falak ledőltek, egyben eltűntek azok a falak is, amelyek nem korlátot, hanem támaszt jelentettek, Pérel Zsuzsa újabb kísérletre vállalkozott. Poltikus művészetet kezdett csinálni, ahogy például Delacroix 1830-ban. Korábbi művei azzal poitizáltak, hogy nem poitizáltak. A mostanit mege-

lőző, talán boldogabb magyar századforduló vagy a maradék népi kultúra világát állították tiszta tükörként a mai valóság líbészéről eltorzult arcra elő. Azt hiszem, az itt jelenlévők érték, mire gondolok: utolérni, megelőzni, dinamikus... Csúcs az az érzés, hogy a szeretet íze minden sarokba kapható. Jó azoknak, akik ebben hisznek, de nekem az is öröm, hogy az ilyen sikeres emberek ritkán járnak kiállítások megnyitóiára. Mondhatnám, egymás közt vagyunk.

A román forradalom alkalmából szőtt fal-kép aranyban csillogó szalavál és töltényhüvelyével csónokban figyelő lehallgató készülékével vagy a kelet-középeurópai szegény anygal sápadt ezüstjével és semmit sem érő, de verejtékszagú pénzeszköivel az újabb magyar művészet legtisztább, hitet, reményt, szeretetet és mérhetetlen szomorúságot sugárzó alkotásai közé tartoznak. A textilt ugyan az Iparművészeti Főiskolán szokták oktatni, de ezeknek a műveknek nincs köztük iparhoz, csak a művészethez. Mégpedig ahhoz a művészethez, amelyet hagyományosan grand art-nak, nagy művészetnek neveznek, mert annyira kifejezi korát, hogy olykor még alakítja is. A XX. század végének esztétikája, ha van még ilyen egyáltalán, az ilyesmit nem tartja a művészet feladatának. Igaz, nem is mondja meg, mit tart annak, s ez nem is baj: először csináljon valamit az alkotó, aztán lelkesedjen vagy fanyalogjon a kritikus.

Én a magam részéről lelkesedem. Lehet, hogy ez korszerűtlen. Lehet, hogy a falitextil műfaja is az. Lehet, hogy valóban csak az lehet igazi teljesítmény, amikor valaki valami soha nem látott ötlettel, módszerrel, technikával lép a közönség elé. De én a magam részéről azt hiszem, hogy az igazi festő a kopt múmiaportrék, a román kori Krisztusok, a Dürerek, a Rembrandtok és Van Goghok után is tud mondani valamit a portré műfajában. Vagy aki a régi flamandok és a modern franciák után is tud olyan szöveget szödni, amely lebilincseli a szemet és felszabadítja a gondolatokat.

Kérem a jelenlévőket, nézzenek körül, és döntsek el, igazam van-e.

Szekély András

Pérelt Zsuzsa nem ismeretlen Baja művészeire, a szépre és gondolatra fogékony polgérai számára. A Nagy István Képtárban 1999. július 30-án nyílt gyűjteményes kiállításán immáron a harmadik bemutatkozása a városban 1990 óta. Barátok, személyes kapcsolatok hosták Bajára, de a közönség érdeklődése ennél mélyebb kötődéseket sejtet. Nehéz megfogalmazni, szavakba formálni azokat a rejtett szálakat, melyek egy művészt egy adott városhoz kötik, valamint azt sem, mi adja a látogatók kötődését egy művészhez. Választ erre a kérdésre nem tudok adni, talán csak igazán nem határozható érzések nehézkes szavakba öntésével kísérletezhetek, melyek nagyon is személyesek, a magam érzései. Pérelt Zsuzsa korábbi bemutatkozásai képesek, mikor nem részese voltam a kiállítások rendezésének, hanem a művek befogadjaként jelentem meg, már akkor szinte megfogalmazhatatlan érzéseket mindig Kosztolányi Dezső jutott eszembe. A Nagy István Képtárban a kiállítás munkálatai közepette a Kosztolányi-hungalut csak erősödött, ezért igyekeztem a magam számára megfejteni: Miért Kosztolányi jut eszembe, ha Pérelt Zsuzsa gobelinjeit nézem? Természetesen elvettem a költő verskesztését. Talán a gobelin miatt a "Lánc, lánc eszterlanc" című vers járhat a fejembem, ami így kezdődik: "Lánc, lánc, eszterlanc, / eszterlánci cérna, / kisleányok bús körében / kergetőzöm én ma." Éz ennek a versnek, mely a Szegény kizsármék panaszai kötetben jelent meg, utolsó sorai így hangzanak: "Hagyjatok szaladni még, / tündérekbe hinni, / fehér csészeből szeléd / fehér tejet inni." Az eltűnt tündérvilágot felel-e fel az ember Pérelt Zsuzsa munkáiban? Vagy a Bácska lakói számára ennél többet is jelenthet Pérelt Zsuzsa varázsos világa? Vagy csak az egyes embernek, saját magának jelenti ezt az érzés?

A választ a kérdésekre Kovács Zita művészettörténész kollegunóm adta meg. Amikor Pérelt Zsuzsa katalógusának előszavát írta, Csáth Gézát idézte. S ekkor vált számomra bizonyossággá, hogy a művészt többszöri bemutatkozása a városban valóban valami bácskai közös érzést hordoz. Kosztolányi Dezső és Csáth Géza, a századok két neves művésze a Bácska, Szabadka szülőtte, mi több unokatestvérek voltak. Együttőlme függetlenül Kovács Zita és főmagam ugyanazt a világot éreztük meg

Pérelt Zsuzsa munkáiban, s talán ez az az szál, melyen keresztül érthetővé válhat: Miért lehet otthon, itt, Baján, a Bácska egyetlen ma is határon inneni városában a művészt. A történelem által szövészkere felvetett szálakat, melyeket Pérelt Zsuzsa varázsszóit felbomlatatlan szövetté, a bajaiak továbbbámulódtak, mi több, érzékenyebben szövik tovább gondolataikban vagy inkább a gobelin láttán sejtelmes és rögzíthetetlen érzésekben.

Pérelt Zsuzsa bajai kiállítását késvetve újra elkezdtem keresni azokat a szálakat, melyek oly közel hatók számunkra a művészt. Kosztolányi Dezső kötetét lapozgatta Ilia Mihály, egyetemi tanárom jutott eszembe. Igen nehéz nyomon követni a gondolatgyakran megfelfedhetetlen asszociációit. Amikor azonban tanárom neve felvillant, már tudtam a verset is:

"és kellene szomorú-viola és téglabarna és kék is, de halvány, akár a szines kapuablak árnya augusztusi délkor a kapuján."

(Mostan szines tündérlők álmodom)

Ilia Mihály akkor egy, a költőt megérintő és meghatározó világról, beszélt a Bácskáról. Itt, ahol az utcára nyíló-száródó kapuk mögött volt egy - mely az udvart széles és hűz ajtóival választotta el a máziktól - s ennek a kapunak felső részében szines üvegek szűrtek át a fényt a századfordulón a nyári melegben hűvöseket kereső s a kapuajlba hízódó, pihendő emberek számára. A szines üveglablakok dászúrtóló napnyugár, a nyugalon, de a kizárt világ szönyvégeit is magában hordozó, arról tudomással bíró ember érzéselt éreztük ma annyira magunkénak. A való világ égy álom, ez a bácskai kapuk és szines üveglablakok sejtelmes világa. Talán ezért éreztük magunkhoz oly közel, mi, a Bácskában élők Pérelt Zsuzsa művészetét. Minden egy szines üveglablakon át látva, az értékek ütközésében, harmóniát sóvárogva tárni élénk. Álom és realitás, kemény valóság és a vágyott világ köztévese Pérelt Zsuzsa varázslattá oltott, szövött világa.

Merk Zsuzsa

A kiállítás október 31-ig látogatható, kedden, csütörtökön és vasnap 10-16 óráig.

LEBONTOTTÁK A "KERIT"

a Türr István Közgazdasági Szakközépiskola egykori épületét

Még néhány hét és kezdődik a tanítás. A nyári takarítás, festés után az iskolák ismét kinyitják a kapukat, hogy befogadják a tanulóifjúságot. Egy iskola kapai már soha nem nyílnak ki; lebontották az egykori "kerit".

Az autóbusz-állomásnál az indulást várva az emberek heteken keresztül nézik, miként bontják a Jékly András Szakmunkásképző és Szakközépiskola épületét, az egykori "kerisek" otthonát. Szakértők kezek vágták a kupolát borító lemezeket, szedték a hődfarkú cserepeket; a csupaszra meztelenített gerendák napokon keresztül csontvázként meredeztek az ég felé.

Bontják a "kerit", terjedt a hír. A szemlélőnek egy társúfolt tér egyik sajátos formájú épülete megszűnt. Már korábban hallhattunk olyan híreket, hogy ebben az épületben nem lehet eredményes oktatást végezni. A Szegedi úti fozgalom, az ide épített autóbusz-megálló nyüzsgése valóban lehetetlenné tette az oktatást. A bontási döntést elősegítette, hogy időközben sajnos a gyerekek száma csökkent, az ide járó tanulókat máshol is el lehet helyezni.

Az egyszerű nézelődő azt latolgatta, hogy mi lesz a volt iskola helyén. Az egykori "keris diák, tanár" szomorúan látta, hogy boldog ifjúságának második otthona, felnőtté válásának meghatározó helye megszűnt. Megsemmisült vele minden régi "keris" szívének egy darabja is. Igaz, az épület faláról már régen elkerült a Magyar Királyi Fiú Felsőkereskedelmi Iskola tiszteletet parancsoló felírta, de a bajaiak közül sokan még ezután is arra a kérdésre, hogy hol van a buszmegálló vagy a SKÁLA Áruház, azt felelték: hogy a régi "keri" mellett.

Az iskolát jelző felírat helyett sokáig olvashatták az arra járó emberek a csupasz, még megmaradt falakról, hogy "bontott anyag eladó, érdeklődni lehet telefonon vagy faxon a megjelölt számokon."

A látvány érzelmileg engem is megfogott. Mint egykori "tűrés" belső motívációt éreztem, hogy a felkínált, bontott anyagból egy téglát vegyek abban a reményben,

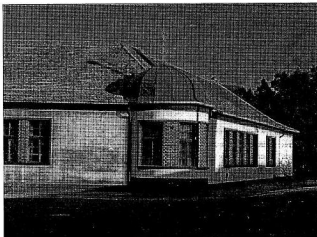
hogy ez koncentráltan magában foglalja egy háromnegyed évszázados iskolai élet minden sikerét, szépségét, emlékeit.

Nagyon kedves arcok, ismert neves tanárok és sok-sok esemény jelenik meg előttem. Engem emlékeztet a "keri" létrehozásának küzdelmes korszakára. Dr. Legényi Dezső igazgató fáradszaktalan szervező munkájára, azokra az áldozatkész bajai polgárookra, akik szellemi és anyagi támogatói voltak annak, hogy Baján is legyen egy középfokú kereskedelmi iskola.

Emlékeztet az első érettségítetevőkre, első között is névsorban a legelsőre: Acházt Imre bácsira, aki matematika-tanárként Pécsre került és ott a Radnóti Miklós Közgazdasági Szakközépiskola igazgatója volt. Imre bácsi többször volt iskolánkban érettségi elnök. Beszélgetésünk során azt mondta: "Mindem erőmmel a rám bízott pécsi iskoláért dolgozom, de én a bajai "kerit" elfelejteni soha nem tudom." Az iskola 50 éves jubileuma alkalmával szervezett ünnepségen meghatóan emlékezett vissza a bajai diákevekre. Dr. Acházt Imre matematikus volt; érdekes, hogy az első érettségizők közül még ketten szereztek matematikából középiskolai tanári oklevelet. Böröcz Gyula és Drégely Gyula bácsi, akik a későbbiek során volt iskolájukban a

"keriben" tanítottak. Feltűnő lehet, hogy a visszaemlékezés során sokat emlegetem a matematikát. Ez nemcsak azért van, mert Kant szerint "minden tudomány annyiban tudomány, amennyi benne a matematika." A "keriben" a matematika mindig is több volt egy tantárgynál. Nem véletlen, hogy 1963-ban és 1964-ben bajai "keris" diák nyerte azt az országos matematikai versenyt, amelyet a Művelődéstudományi Minisztérium a szakközépiskolák részére meghirdetett.

A könyvvitel, a statisztika, az üzemgazdaságtan tanítását a jó matematikusoknak könnyű tanítani, mondotta Dr. Rózsa István tanár úr, aki szintén az első érettségizettek közé tartozott iskolánkban. Tanárként közel 40 évig tanított a "keriben". Pista bácsi eredményes munkájához nagyon sok kedves emlék kötődik, amelyeket az érettségi találkozók szeretettel elevenítettek fel a régi "kerisek". A sok egykori tanár közül, mint fiatal kezdő nevelő, nagyon tiszteltem Dr. Balogh Károlyné igazgatónőt és férjét, Dr. Balogh Károlyt, volt igazgatót. Aki egy kicsit is ismeri Baja város iskolai életét, azt tudja, hogy az ő nevelőkhöz fűződik a bajai "keri" dinamikus fejlődése. Vezetésük alatt több mint 600 tanuló járt a rendes korúakhoz, és közel 400 hallgató járt a felnőtt tagozat-

ra, a már kibővített kétemeletes új épületbe.

Nem lenne teljes a visszaemlékezés, ha nem említeném meg Dr. Eszterhai Elemér, "hai bácsi" nevét. Történelem-tanfásít nagy hazaszeretet jellemezte. Liberális gondolkodása következtében igen "jókar" tudott mondani egyes történelmi személyiségek viselt dolgaíró.

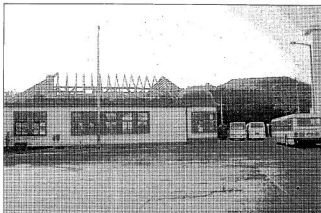
Évtizedeken keresztül a "keri" egyik leg-színesebb egyénisége Parkas Ferenc tanár úr volt. Sokat segítette a fiatal kezdő tanárokat, akik nagyon sokat tanulhattak tőle. Földrajzórán nagyon jó módszereket vehettek át tőle a magyar-, a történelem-, sőt a közgazdász tanárok is. Csodálhatták izes magyar beszédét, szellemes óravetetését. Feri bácsi mezőgazdasági ismeretek tan-tárgyat is tanított. A lányok, akiket Feri bácsi "kisasszonyoknak" szólított, nem tartották sértésnek, ha egy-egy jó felelet után azt mondta, hogy "maga kisasszony jó nagy paraszt lehet". Ezzel azt fejezte ki, hogy a tanulól jól elsajátította a mezőgazdasághoz tartozó ismereteket. Persze előtte órák sokaságán dicsérte az értéktelentő paraszti világot, benne a magyar parasztember szorgalmát, tisztességét. Ezek után nem volt meglepő, hogy a korábban kényeskedő kisasszonyok nem haragudtak meg a kapott minősítésért, sőt a jobb jövő reményében még olyanok is örömmel vállalták az említett megszólítást, akik tehenet istállóban még sohasem láttak, lovat is csak a bajai flaszteros utcákon.

Mit tanultak a "keri"-ben?

A mai fiatalok számára furcsának tűnik, hogy az irodalom, történelem, matematika mellett osztályzatot kaptak a tanulók szépírásból, gyorsírásból és gépirásból is. A tanulók "vakon" (a billentyűzetre nem volt szabad nézni) gyakorolták a gépirást. Szorgalmasan írták az. asdf jklé stb. betűket; biztosan kezelték a sorváltót és a gépiráshoz szükséges egyéb technikát.

Nagy tekintélye volt a "keriben" a Tartozik és Kővetel tudásnak. Ez adta a szakmát, sok "keris" régen és ma is ezzel kereste és keresi a kenyerét.

A "keri" által kibocsátott gazdasági, pénzügyi ügyintéző szakemberek tudták, hogy a Tartozik-nak, és a Kővetel-nek mindig meg kell egyeznie, mint ahogy a függőle-ges oszlopban lévő összegnek is a vízszin-

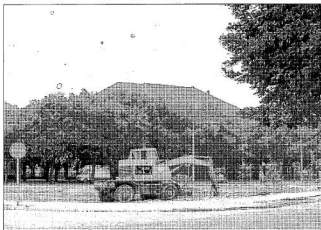
Fotó: Jász Anikó

tes sorokban lévő összegekkel. A hivatalokban dolgozó "Beamterek" által vezetett könyvelési dokumentumok, a kiadott ügyiratok mindig tiszták és pontosak voltak. Ma nem értik, hogy ezek az alapvető egyezségek miért oly hibásak, gyakran torzak. Még a nagy tiszteletnak örvendő bankoknál is tapasztalhatunk ilyen jelenségeket, pedig napjainkban korszerű ügyviteli gépekkel végzik ezt a fontos munkát. Azt is tudják, hogy bizonyára nem a gépekben van a hiba.

Emlékeztetni kell a "keri" tanulóinak egyéb tevékenységére is. Egy "képző-keri" egy "gimnázium-keri" meccs színvonalra talán elérte a mai profizzionális bajnokság egyik-másik találkozójának nívóját.

Ha a nívó nem is, a helyi iskolai rangadó nézőszáma jóval meghaladta néhány nagy NB I-es találkozó látogatottságát. Micsoda sportkultusz uralkodott a városban, iskolánkban!

Ugyanez jellemezte a kosárlabdát is, melyben a 60-as évek közepén a "kerisiek" országos bajnokok lettek. A tanulók érdeklődése, sokoldalúsága megmutatkozott abban is, hogy megnyerték a megyei sakkbajnokságot. Emellett a Dunántúli Fotóművészek kiállításán az iskolai fotószak-kör rangos díjat nyert. Városherte nagy siker volt a Kék madár színmű bemutatása. "Tehetségesek ezek a bácskai fiatalok", mondták nem egy területi igazgatási értekezleten.

Az Ad Libitum Kórus már eddig is sok szép hazai sikerrel büszkélkedhetett, de ez volt az első igazán komoly nemzetközi megmérettetés.

Pethő Attilával, a kórus elnökével arról beszélgettünk, hogy hogyan került sor erre a spanyolországi utazásra.

"A kórus egész eddigi pályafutását a fokozatosság, a lépésről lépésre való előbbre jutás jellemzi. Nemzetközi porondon először 1996-ban léptünk fel, a IV. Nemzetközi Éneklő Héten Veszprémben. Ez még nem verseny volt, csak találkozó. 1997-ben indultunk a VI. Budapesti Nemzetközi Kórusversenyen. Azért éppen ezen, mert a szervezők itt külön kategóriában versenyztetették az amatőr, illetve az azoknál jobb félprofi vagy profi kórusokat. Akkor az amatőr vegyes karok kategóriájában elsők lettünk. Azóta foglalkoztatott bennünket a gondolat, hogy a következő állomás egy olyan verseny lehetne, ahol nincs a budapestihez hasonló szétválasztás, így igen erős mezőnyben, nem hazai pályán mérhetnénk fel, hogy hol is tart az énekkar. A Zeneszó c. folyóiratban megjelent '99-es versenyfelhívásokból kettőt választottunk, egy osztrákot és a spanyolt. Azért ezeket, mert reálisnak tűnt a részvétel, és mert a szervezők nem kértek részvételi díjat, "csak" az útiköltség előteremtésével kellett számolnunk. A január végéig elküldött jelentkezésekre hamarosan megjött a válasz: az osztrákoktól nemleges, Cantónigróból viszont márciusban igenlő, ráadásul az értesítéshez egy másik levelet is mellékeltek, amelyben javasolják - talán a jelentkezésünkkor küldött CD alapján -, hogy a női kar kategóriában is induljunk. Tehát a lányok csak ekkor kezdték meg a külön felkészülést a versenyre. Ugyancsak márciusban kaptuk meg a kötelező művek kottáit is. A vegyes kar művek szerzői számunkra ismeretlenek voltak. Miután Cantónigrós Katalóniában van, természetesen tűnik, hogy az egyik kötelező darab egy katalán zeneszerzőnek, Puigferrernek a helyi népzeneben gyökerező kompozíciója volt. A női karok számára kiírt anyagban Palestrina műve mellett örömmel fogadtuk, hogy a másik kötelező egy magyar kóruskomponista, Karai József Varkácsnének c. szerzeménye, amely Weöres Sándor versére készült. (A verseny történetében egyébként már többször is szerepeltek ma-

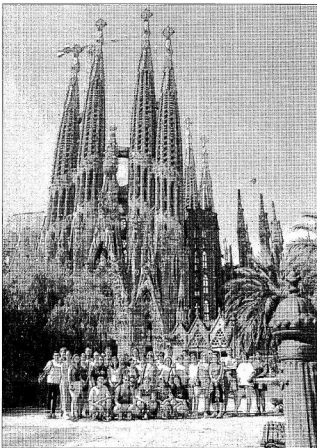
gyar szerzők - Kodály, Bartók, Deák Bárdos György - művei a kötelező programban.) A fölklíró kategóriában minden résztvevő kórus saját országa népzenejével szerepelt. Mi Csonki Imre Székli nóták, és Pászti Miklós Csángó szerelmi dalok c. népdalfeldolgozásával készültünk.

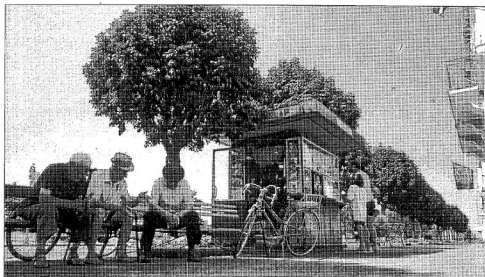
A versenyen elért helyezéseinkkel rendkívül elégedettek vagyunk. Akkor is így éreznénk, ha történetesen nem születik kiemelkedő siker a női karok között. Hiszen mi egy magyarországi kisváros valóban amatőr kórusaként (nem megválogatva a tagokat, és nem külső kisegítővel megerősítve) érkezünk a versenyre, ahol brüsszeli, oslói, szeptépvári, valamint más európai és tengerentúli (olykor vitathatatl-

anul profi) énekkarok között mutatnak meg, hogy mire vagyunk képesek a magunk erejéből.

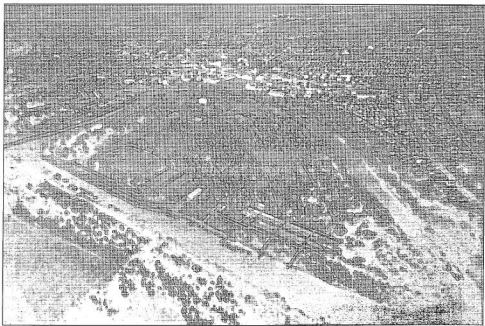
És a tervek? Ami már biztos: jövő nyáron önálló stúdiókoncertet adunk a Magyar Rádióban (az együttes történetében immár másodszor). 2000-ben egyébként ismét számos nemzetközi program várja a kórusokat, többek között a "Kórusolimpia" Linzben vagy az Europa Cantat ezreket megmozgató rendezvénye Franciaországban. Igyekezünk alapos mérlegelés után kiválasztani a kínálatból azt, amelyik újabb szép állomása lehet az Ad Libitum történetének."

Schmidt Antal

MILLENNIUMI BAJAI FALINAPTÁR

Sorrendben harmadik (1995, 1996, 2000) bajai falinaptárával tiszteleg szülővárosának Pump Károly fotóművész, aki éppen negyed évszázaddal ezelőtt ment el Németországba, lelkében azonban mindig is megmaradt bajainak. Több más gesztusa mellett ezt tükrözik jeles alkalmakkor kiadott naptárai és a szerző négy nyelven (magyar, német, angol, francia) olvasható valomisszerű, ajámoló sorai is:

"E millenniumi falinaptár megvalósulása az összefogás egyik legszebb példája. E kisvárost, Baját szeretik hitték abban, hogy művészi eszközökkel, fáradszathatlan energiával, örfegyvellemmel szemet gyönyörködtető képek születhetnek.

Az alkotás örömeiben és nehézségeiben osztozók hitték, hogy maradó formában kell megőriztteni az általuk szeretett, csodálatos fekvésű kisváros lelkét, hogy a jövő nemzedéknek minél több kapaszkodó-ja legyen az értékek megőrzésében.

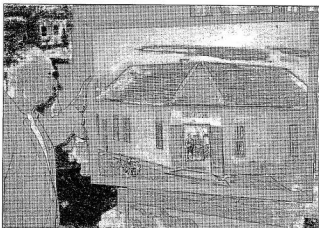
Őrülök, hogy bajai lehetek! Köszönettel tartozom mindazoknak, kik bajai fotózásmal szerető odaadással segítettek. Külön is ki szeretném emelni feleségemet Káthriné, édesanyjamat, Gábor öcsémet és barátainkat."

A 43 x 43 cm-es lapokon többféle megjelöléssel is találkozhattunk: például 680 m magasban, szikányreptőlülegépről készült a vizgyűrűvel körbefogott Petőfi-szigetet felülről bemutató kép, a "köpködő" a közelmúltban még hozzátartozott a Szentháromság tér hangulatához, ma már csak emlék...

A naptárt szeptember 13-ától lehet megvásárolni a Bácska Áruháznál lévő újságos pavilonban és a "Staffing" hozomány- és ajándékboltban (Szabadság út).

A teljesség kedvéért ide kívánkozik az is, hogy Pump Károly még további három 2000-es panoráma falinaptárt készített az idén: Budapest, Nürnberg, valamint Burg Thann, mostani lakóhelye számára.

Schmidt Antal

Egy kép, egy történet

Jó ötven évvel ezelőtt az apatini Sárkány Anna és a hercegszántói (pontosabban budzsaki) Szurcsik János - mindketten a Rudnay mester által vezetett bajai szabad akadémia ígertes növendékei - az akkoriban divatos vidéki tehetségtutatók eredményeképpen szinte egy napról a másikra Budapestre kerültek, az Országos Képzőművészeti Főiskolára. A háború utáni évek kusza viszonyait jól érzékelteti az 5 esetük is, mert például Szurcsik Jánosnak még nem volt érettségi bizonyítványa sem, amikor megkezdte főiskolai tanulmányait. Először Zombornban járt gimnáziumba, majd a bajai III. Béla Gimnáziumban folytatta, végül pedig már főiskolásként érettségizett Budapesten...

A közelmúltban (május 28 - június 11) egy egészen sajátos kiállításnak adott otthont a József Attila Művelődési Központ: a Szurcsik-művészcsalád (hiszen minden felnőtt tagja alkotóművész: Sárkány Anna gobelin-, Szurcsik János festő-, Szurcsik-Valenta Andrea festő-, ifj. Szurcsik János szobrász- és grafikus-, Molnár Erka festő- és Szurcsik József festő- és grafikusművész) első közös bemutatkozásának. Ötletgazdája, szervezője és rendezője ennek a kiállításnak Katanich Ferenc volt. Szurcsik János számára különösen kedvesé

tette az eseményt, ezt az első családi kiállítást, hogy éppen Baján, a művészi pályára készülődés oly fontos színhelyén, a szülőföld tözsomorságában kerül rá sor. Az egyetlen szomorú momentuma, hogy Sárkány Anna mindent sajnos nem élhette meg. Ő már csak szövegt képeivel lehetett részese a nem mindennapi családi eseménynek...

Szurcsik Jánossal Budzsakon, a volt iskolaépületben találkoztunk. Tavasztól őzig ideje nagy résztét mostanában itt tölti, de mindig is szívesen és gyakran járt haza. Így elmondható róla, hogy életét, művészi pályáját meghatározta rendkívül erős kötődése szülőfalujához. Beszélgetésünk is ezen a szílon indul.

"Aki itt nem tudja a szakmai ismereteket megszerzeni, az mehet a világ bármely iskolájába, ott sem fog sikerülni neki. De vegyük tudomásul, hogy aki innen elment, az vissza nem jöhet többé. Még most is többször eszembe jut Rudnay mester ezen íntelme, amikor 1949-ben egyszerre többen is elhagytuk őt - mondja Szurcsik János az indulás időszakát felidézve. - Mi mégis nekvivágtunk az ismeretlen világunk, mert nagyon nagy volt Budapest és az általa kínált kulturális lehetőségek vonzere-

je. Emlékszem hajnali órákban hajóval érkeztem meg a Gellért-hegy lábához, s míg ott várakoztam a Duna fodros vizét, a tolvánok dörnyébéjait nézegetve, áhatatlanul is József Attila versének gondolataival töltődtem fel. Óriási lelkesedést és elszántságot éreztem akkor...

A pályám azonban nemcsak Baján és Budapestten alakult, hanem itt is, Hercegszántón, mert vissza-visszatérve, én mindig ugyanabba a környezetbe kerültem, ahol gyerekeskedtem. Felnoftkint, művészektől is kezemből vettem a kapát és a kaszát, de a lóhajtást meg a szántást sem felejtettem el... A képzelmen megjelenő életformának nem kívánálló szemléltője voltam, hanem átélője, mert elég gyakori kaszafeteleimkor én is részt vettem benne. Ilyen szempontból minden képemnek megvan a maga kis története.

A mellékelt képen látható festményem egy érdekes, sarokra nyíló kocsmáépítélet ábrázol, ami sajnos nincs már meg. A hercegszántói állomással szemben állott, eredetileg az állomás restfénke épült. Hozzá tartozott az állomás hangulatához a gesztenyefákkal meg a mérlegházzal együtt. A várakozók betérhettek oda egy-két fröccsre, mivel volt idejük bőven. A háború előtt ugyanis egyidejűleg két vonat vesztegelt hosszabb ideig a hercegszántói állomáson: a Zomborból Bajára tartó és fordítva, a Bajáról Zomborra menő. Mi bejáró diákok még herceghettünk is ezzel, hogy nálunk bezeg két vonat áll egyszerre az állomáson...

Az állomás épületének későbbi hasznosításáról - amikor már rég nem járt vonat arra felé - csak annyit röviden, hogy a község akkori vezetői megyei kezdeményezésére (személy szerint dr. Gajdócsi István ösztönzésére) kiszagérítást alakítottak ott ki, ami 1980 és 1990 között évente 1-2 rangos kiállításnak (Németh József, Szalai Ferenc, Szabó Iván, Kurucz D. István, Patay László, Vecsési Sándor, hogy csak néhány nevet említek a sok közül) adott otthont. Az emeleten vendéglakás volt. Mindez anyagi hasznát a község számára nem hozott, ezért aztán a rendszerváltás után eladták.

Visszatérve a festményhez: tehát a váróteremből kitekintve ilyenek láttuk a kocsmát.

Mögötte terül el a falu. Alkonyati hangulatot ábrázoltam: a tetőfelé sötétül felhő köztük, az ajtón keresztül némi fény szűrődik ki az utcára, egy alak támaszkodik a pulnak, de őneki is csak a sziluszterje látszik, mellette csupa rideg tárgy, egy régi vaskályha, egy-egy szék, asztal. Nincsenek emberek, nincs társaság. A kocsmán kívül is boris a világ, hideg van, a nagy reménytelenségben ez a kevés, kiszűrődő fény jelenthet egy kis melegséget, de ez sem igazán az, hiszen érzik az ember a kiáradó kocsmaszagot, a talponálló jeleget, hogy gyors fogyasztásra térnek be ide az emberek, eltekintve attól az egy-két alkoholistától, akitől viszont nem számítanak a körül-mények, csak legyenek valahol.

Ezen a képen nincs semmilyen aránytű körálmény, még egy fa sem látható rajta, ellentétben például Rippl-Rónai derék, a kerthelyiségek vasárnap délelőtti kvaterkázó hangulatát felidéző pasztelljével. Ez tehát a festő meséje a képről, kiegészítve azaz a megjegyzéssel, hogy végül is nem mindannyiuk ötlet vagy gondolat érik festményévé. Nálam csak azokból lett kép, amelyekkel hosszú időn keresztül voltam képes foglalkozni. A felületes élményekből leg-feljebb vázlatok származtak, de képek soha.

A kocsmához egyébként kapcsolódik még egy érdekes történet is, amit én Kugyelka Pista bácsitól, a legendás hírvéleményestől hallottam. Ő nagyon sok érdekeséget gyűjtött össze a falu életéről. Azt még tudni kell erről a kocsmáról, hogy mögötte egy nagy gödör volt, talán innét vitték az anyagot a falu építkezéséhez. A kétszintes kocsmáépület éppen a gödör szélén állt: az állomással egy magasságban volt több szabódjával maga a kocsmá, alatta pedig a gödör felé nézőben a szépen kialakított Istállók és a boltves pince. Hogy miért, miért nem, a helyi lakosság egyszerűen csak Albániának hívta ezt a kocsmát, aminek viszont egyáltalán nincs semmi köze az azonos nevű országhoz. Az én elképzelésem szerint a gödörre utaló "jeni", "alul" megjelölésből származhat az a név. Még a 85 éves Veszélko bácsi, az egykori tulajdonos is csak annyit tud erről, hogy eldömlötték akkor, hogy így fogják hívni. A kocsmá meggyitáskor történetekre viszont jól emlékezett. Az történt ugyanis, hogy amikor elkészült a kocsmá, nyitó ünnepséget szerveztek, a nagy bátra összegyűlt a falu ap-

raja-nagyja. Magatra hágtat a hangulat, és a dárúd kellés közepén, egyszerűsákkal kinyílt az ajtó és beléptek egy alig 40 kg-os emberke, a Lépi - így hívták - és abban a pillanatban leszákad a padló. Az egész vendégereg hirtelen egy emeletrejt zuhant lefelé, kivéve a terem sarkában bizgólkodó zenekart. Szinte hihetetlen, hogy ez a vézna emberke, ez az alig 40 kilónyi többlet terhelés ekkora balesetet tudott okozni, amit azonban szerencsére komolyabb sérülések nélkül ástak meg a bálózók.

A kocsmát a község a század legelején, 1900 és 1910 között építette, hogy legyen az átutazóknak hova betérniük. A kocsmából az ötvenes években átalakított lett, de egyre inkább elnéptelenedett. Először csak a cserepeket horadták el, majd utolsó tulajdonosa le is bontotta...

Az élet megváltozott, az állomás és a szemközti kocsmá, a falusi társasági élet egykori fontos és jellegzetes intézményei végleg eltűntek. A kocsmá emléke azonban Szarcsik János képein (mert hogy egy másik festmény is készült róla) és talán néhány régi fotográfián mégis tovább él...

Schmidt Antal

A sikló és a béka

Nagyon szeretek temetőbe és állatkertbe járni. Úgy érzem, hogy furcsa passzióm helyszíneit lezáró események és sorok hordozói, és talán azért nyugtatnak meg, mert mozdulatlanok. Mozdulatlanok, mint ahogy a kripták mozdulatlanok és a csuklyás majom napi produkciói is mindig ugyanazon a rácslevesényen bonyolódnak.

Az egyik főly inkább a meditáció, az emlékezés, a magányosság terepe, a másik gyermeki passzió, megnyugtató közbüsködés és természet bebörtönzött lakói.

Az egyik helyszínen a még élő -, a másikon a szabad ember biztonságával kotorászunk a múltban vagy esodálkozunk etológiai furcsaságokon.

A mai napig nem felejtetem el Sekula Jakab nevét. Fogalmam sincs, hogy ki is volt ő, de gyermekkori temetőjárásaim első sírfelüvedezésének számított. Azért időztem a kellenél többet azon a helyen, mert még a nagy temetői elhagyatottságban is különösen elhagyatottnak láttam. A mindig virág nélküli márványkolosszus számomra értelmetlenül tornyosult az emlékek felé és én ezért sajnáltam nagyon a régi halottat.

Sokat barangoltam a Kerepesi temetőben, de álltam Balzac sírjánál is és hosszan sétáltam abban a kis temetőben, ahol François Mitterand nyugszik. Ez a látogatás azért is érdekes volt, mert őt életében is láttam. Egyszer Algír óvárosában, azon a részen, ahol az 1957-es "algíri csata" emlékei kísértettek és ahol senkit nem lehet megvédeni, ha bántani akarják. Aztán láttam egyszer a Champs Élysées egy július 14-én, még a 80-as évek elején. Sápadtan és rezzenéstelen méltósággal, szinte vigyázban állt az elnöki autóban, néhány méterre az óriási tömeg lélegző kerítésétől.

De a jarnaci temetőben már ő is egymaga volt. Mi maradtunk néhányan a Bastille bevételét ünneplő tömegből.

Az állatkerti séták perecekkkel indultak. Ezt a sítéményt medve, majom és viziló egyaránt szereti. Majd következett a külön gyönyörűség, a nézelődő emberek nézegetése. Valami önfeléd és egyforma kíváncsiság és szeretet árad minden tekintetből. Indulnak, feszültségnek, türelmetlenségnek

se híre, se hamva. A páviának vad és brutális veszekedéseit ugyanolyan megbocsátással tesszéljük, mint a királytigriek óriákon át tartó monoton, szinte pszichotikus járkálásait a ketrecben. A Zoo mindenütt a béke terepe. Szülő és gyermek sehol nem olyan egységes, mint itt, ahol bátran lehet gondolkodni azon, hogy ki hoz kit szórnakozni.

Egy alkalommal a kigyótanya előtt várokoztam. Jókora pítonek sítékereztek. Nem sok nézőjük akadt, hiszen még a krokodiloknál és a teknősöknel is kevesebb mozgottak. Én sem álltam volna ott sokáig, ha éppen nem az etetés idején érkeztem.

Egy nyúl három pítonek. A gondozó a "jól értesült" biztonságával tette le az ebédet a kivégző osztag elé. A nyuzsi gyanútlanul kezdte a hereszénát aprítani, olyan gyorsasággal, ahogyan csak a nyúl tud enni.

Hosszú percekig nem történt semmi. Két kigyó meg sem mozdult, ők biztosan más napokon táplálkoztak. A harmadik készülődt. Szeme hidegen fénylett; nyelvét öltögette és alig észrevehetően megmozdult a nyúl felé. Inkább erőfitogtatásnak tűnt ez a felkészülés, mint mozgásnak.

Ahogy fogott a széna, a nyúl egyre közelebb került a kigyóhoz. A furcsa teraszra még egy lavórnyi tavačka is került, és ennek óriási szerep jutott a későbbiekben.

A drámai készülődés percei gyorsan teltek, a megszaporodott nézőközönség rőmülettel leste a várható orvsmadást. Megpróbáltam fölsmerni valami delejező, valami elkérthetetlen hívogatót a kigyó tekintetében. Azzal nyugtatgattam magam, hogyha lenne ihesmi, azt először a nyúlton kellene észrevennem. De a nyuzsi nem került delejezett állapotba. Úgy viselkedett, mint egy biztonságos nyúlketrecben.

Már-már azt hittem, hogy elmarad a dráma és hogy a kigyó talán szégyelli magát, amiért mohóságát nem tudja megfékezni és majd a csendesebb esti órákra vár.

A gyerekek visszafórtott lélegezte türelmetlen kérdésekre váltott. A nyúl még mindig nyugodtan evett, a pítonek alig mozdult.

Figyelmük emeyedt. Legzívsebben elodalogtam volna a helyszínről, holott szinte agresszív kíváncsisággal vártam a villámcsapást.

A nap tűzében felmelegedett tavačka nevetve nyelte az ég kékjét, vibrálva keltetett útra a parányi párafelhők.

Aztán egy pillanat alatt minden összetört. Az egész picinyke látomás földindulással torzult, és mire felocsúdunk, a kigyó már a nyúl kiferé tekeredett. Bent ott a kis tó kellős közepén. A szortó spirálból egyegy ázott szőrcomó türemkedett elő.

A villámgyors lítés és a gyilkos szorítás egy pillanat műve volt. Nyugtattam-hát magam, hogy a nyuzsi talán nem szenvedett.

A kis árna közönsége néma és mozdulatlan maradt. Csak akkor kezdtek tovább indulni, amikor a kigyó szinte ráfolyt a nyúlra és meglepő gyorsasággal bekobozozta. Ez a szinte háborzongató produkció a tehetetlenség és a győzelem, a moľóóság és a végzet iszonytató közelképévé merevedett, és mindannyiunkat gyors távozásra sarkallt.

A kigyó persze így eszik, mert csak így tud enni, és csak így lakhat jól!

Ez a mikrodráma nem különleges és nem egyedi esemény. Évi májusunkban dőhögött a zőldár. Megtelt a nagy pőrbőlyi árter. Víz és szőnyog. Győzedelmes szőnyű ármádia tombolt az erdőben.

Az utolsó pillanatban egyetlen nyiladék maradt járható. Valahol Bátorfák felé a Kádár Dunához. Mindjárt az út mellett mély átfolyás áztatta meg az alsógatyát, de utána kilométernyi száraz út következett. Ott méter széles, sárga, kemény nyiladék. Mindkét oldalán tengerér. Meménylők, halálos ösvény.

Giliszták, erdei cicányok, löttcsétek, vakondok végső, reménytelen: menedéke. Zöld, ragyogó legyek lukullaszi asztala, tehetetlen vastag gyíkok golgotája.

De minden pusztulás mellett duzzadt az élet. Az út mindkét oldalán. Hogy ott mi volt? Temető, állatkertek, a srokok békeje és a pítonek támadó biztonsága közel hozta a pillanatnyi életérzést, azt ugyanis, hogy minden komplikálnak tűnő asszociáció egyszerű történetekből fakad. Hangu-

látainkat, érzésvilágunkat be lehet csomagolni az V. Szimfónia drámai és magasztos hangvilágába, de közben ott a merész menekülő út mindkét oldalán tobzódó falánk élet. És a pítónok "gonoszsgán" eltérpül az erdei síkló magától értendő élni akarása mellett.

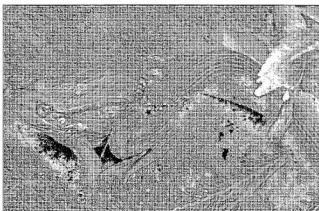
Biztonságban csak a vízimadarak, a békák és persze a síklók maradtak. Hemzsegték is az árvizes erdőben.

A madarak eberek, óvatosak és gyorsan elrepülnek. A békák már kényelmesebbek. Jókát napoznak, és csak az utolsó pillanatban ugranak a vízbe, sokszor éppen a csizma arra elől. Nem merülnek mélyre. Gyorsan kikandikálnak, majd nehézkes erőlködéssel kászálódnak egy kényelmes uszadékfára. Oda, hol már legalább tizen élvezik a nap sugarát.

Jó néhány dalos kedvű is akad közöttük. Úgy felelték hanghőlyagjukat, hogy az csaknem elpukkan, mint egy könnyű szappanbuborék.

El tudom képzelni, milyen terített asztala van itt géneknak, golyáknak. De azt is elhiszem, hogy ilyenkor vannak biztonságban, ilyenkor emberközömben. Persze dehogyan vannak biztonságban. Mert hát síkló is van rengeteg. És alig van már madártojás és pihés fióka, a gótéek meg egyébként is ritkábban járnak.

Síkló meg rengeteg van. Ők is csoportosan napoznak. Púbe, ázott töreke bújnak, vagy fejest ugranak vízbe lógó, vergődő ágakról. Ha már látjuk őket, ők is látnak

Fotó: Szabó Ferenc

bennünket és menekülnek. Ha takarásban letülünk, akkor az erdőből jönnek, partra szállnak. Megpihenni, felmelegedni vagy éppen ebédelni. Ez utóbbiban mindig ők a győztesek. Ugyanazzal a rezzenetelen agresszióval, mint ahogyan a pítón csinálta. De a síkló nem tit, csak kiválaszt. A béka pedig tájékozódik és remél. És szoborszerű mozdulatlanságban várja végzetét. Figyelmeztetni kéne. Püttyenteni kéne, felállni vagy odadobni valamit.

És milyen érdekes! A szemlélődő mégis a béka mozdulatlanságát követi. Túl kíváncsi talán? Vagy pillanatok alatt meggyőzi magát hézagoss ismereteinek igazáról?

Talán egyik sem jó feltételezés. Talán a szemlélő is be akar kebelezni valamit. Valami különös titok hordozója akar maradni. Kapzsinak és erőseknak érzi magát, és mivel egyedül van, nem fél a leleplezéstől. Csak kint az úton rohanó autók között, a nyitásgé halálnapen vagy térdig vízben járva a felhőszakadás után, csak akkor rakja össze emlékeinek építőköveit. Magyarázatokat és értelmet keres panorámáknak, temetőknak, kifutóknak és ketreceknek. És legfőképpen az erőviszonyoknak. Igazságot kutat és osztogat. Pítónoknak és nyulaknak, síklóknak és békáknak egyaránt.

Vajtai István

AZ ISMERT-ISMERETLEN BALKÁNI GERLE

Manapság városaink öszképét, hangulatát már el sem tudnánk képzelni az ide-oda szállósó vagy éppen az úton tipegő galambnépség, az esti vagy reggeli órákban különösen harsányan füttyörsző fekete rigók és a röviden krúgató, csapkodva felröppendő balkáni gerlek nélkül.

Pedig ezek a madarak csak néhány vagy 1-2 emberöltő óta ilyen közönséges városalakók, társaink a városi életben.

A fekete rigó (*Turdus merula*) csak kb. 2-3 emberöltő óta vált városalkóvá. Valószínűleg az ösztönözte ezt a fajt az erdőkből, ligetes tájakból a városokba telepedésre, mert az elmúlt évszázadban egyre több parkot, utcai fasort létesítettek a városok-

ban, és így a sűrű lombzapot, kedvenc fészkelőhelyét a városokban is megtalálta. Másrészt táplálkozásának alapvető részét a díszkertek gyepeiből kihűzgált lárvák, földigiliszták, a díszbokrok bogyós termései és hasonlókról révén a városokban is megtalálta.

A városi galambnépség "visszavadult" házi galambok ivadéka, a házi galambnak pedig már az ókorban háziasított őse a szirti galamb (*Columba livia*), amely manapság is vadon él a Földközi-tenger melékén. Nevét onnét nyerte, hogy főleg sziklapárkányokon, kisebb sziklamélyületekben fészkel. Ebből a vad ősből az évszázados háziasztás rengeteg fajváltozatot ho-

zott létre; ezek száma ma már 150 körül van. A házi galamb kivadult példányai hozták létre a tarka városi galambnépséget. Itt is megtalálhatók a különböző színváltozatok és azok keverékei, de sajátos módon láthatunk itt - az őstíre való "visszastírtés" és avízisztikus jelenségként - a szirti galambbal azonos küllemű példányokat is: a szürke nyakon fémesen csillogó tollazatú rész, a szárny tollazatán két fekete csík. Olykor egy-egy városban sajátos módon egyetlen szintypus válik uralkodóvá, mint pl. Dubrovnikban az egészen sötét tollazatúak. Már a középkorban is éltek elvadult házi galambok a városokban, de tömeges elszaporodásuk a feltételezések szerint

csak az utóbbi 3 emberöltő alatt következett be. (Pl. velencei feljegyzések erre utalnak.) A városi galambnépség a szikla-párkányokhoz, kisebb bemélyedésekhez hasonló épületelemeket használ fészkelőhelyül. A túlyomólag modern épületek vannak egy városrészben ilyen épületelemek nélkül, ott igen gyér a városi galambnépség. A városi galambnépség térhódításához az is hozzájárul, hogy minden ehető, amit nem kell felaprózni - mert lágy tövű csőrrel erre nem képes - elfogyasz. Ez a visszavadult házigalamb napjainkban a sarki tjak kivételével az egész Földet meghódította.

A városi madárfaj az előzőekben említett két tagjánál jóval fiatalabb jövevénye a balkáni vagy kacagó gerle. (*Streptopelia decaocta*). Első példányát hazánkban éppen Baján 1931-ben észlelték. (Lovassy Sándor: Magyarország gerincse állatai c. kitűnő munkája még nem tesz említést róla 1927-ben.) Európa-szerte régóta élt az erdőkben a vad gerle (*Streptopelia turtur*), amely sötétebb és enyhén pettyes tollazatával, nyakán több vékony fekete csíkkal nagyon élőt a világosabb, egyöntetű tollazatú, a nyakán egyetlen, szélesebb fekete csíkkal ellátott balkáni gerlétől, de abban is különböznek, hogy a vad gerle költöző madár, szemben a helyben legfeljebb kisebb-nagyobb körzetben élő, tehát állandó balkáni gerlével.

Manapság a balkáni gerle Észak-Skandinávia, Délnyugat-Franciaország, a Spanyol-félsziget és a Kelet-európai-síkság kivételével egész Európában él, továbbá megtalálható Kis-Ázsiában, Közép-Ázsia déli részén és Indiában. Nem véletlenül kezdtek az előző mondatot a "manapság" szóval, mert erre az óriási területre viszonylag szűk élőhelyéről robbanásszerű gyorsasággal 1-2 emberöltő óta terjedt el ez a madárfaj. Európai elterjedését pontos dátumokkal rögzítette a madártani kutatás. 1900-ig a balkáni gerle élőhelye a Balkán-hegységtől délre elterülő viszonylag szűk térség volt. A XX. század első két évtizedében ebből a "hidfőállásból" kezdett ez a madárfaj elterjedni. A Balkán-félszigetet (Dél-Görögország kivételével) és a Kárpát-medence déli szegélyét a század első 2-3 évtizedében "hódította meg". Hazánk területén - mint említettük - 1931-ben jelent meg és fészkel először. Inváziószerű

térhódítása a Kárpát-medence után Ausztriában és Dél-Németországban folytatódott 1938-1942 között, de 1947-ben már Hollandiában és Dániában is megjelenik, 1949-ben pedig Dél-Svédországban. Hollandiából dél felé való elterjedésének hevesége csökken, Belgiumban csak 1952-ben észlelték először. Ez az év újabb lökést adott a faj terjedésének, mert még ugyanezen évben Franciaország jelentős részén is észlelték. Anglia "meghódítása" a balkáni gerle által 1955-ben kezdődött, Skóciáé 1957-ben és még ugyanezen évben Észak-Skóciában is feltűnt.

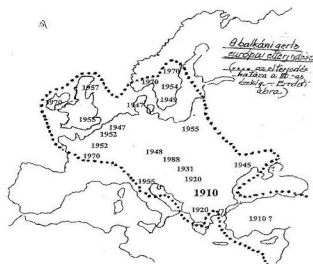
Skandináviai további terjedése Iso lvasható arról a részletes térképről, amely a hundi (Svédország) múzeumban van kiállítva, és amely a további, igen részletesen rögzített adatokra épül. Mostanig Közép-Svédországon túl nem terjedt tovább északra és Norvégiában csak a déli partszegélyt hódította meg.

A balkáni gerle tehát pontosan rögzített adatok szerint a XX. században néhány évtized alatt kiterjesztette élőterét szinte egész Európára. (Ázsiai elterjedéséről nincsenek ilyen pontos adatok.) A nagy kérdés, hogy voltaképpen mi indította el és a továbbiakban mi volt a folytatás alapja egy viszonylag szűk élőhelyről történő robban-

ásjellegű elterjedésnek, mindmáig megválaszolatlan. Csak feltételezések adnak a kérdés egyes részleteire némi magyarázatot. Így pl. az, hogy a balkáni gerle ékezesi szokásai, ("menője") a városi életmód adta lehetőségek irányába bővültek. Pl. keményorszt, bármilyen kisméretű étkezési hulladékot éppúgy elfogyasz, mint a parkok növényzete, állatvilága nyújtotta természetes táplálékot. A fészkelési szokásai bővültek. Nemcsak a fák ágaira építi laza fészket, de párkányokra, földdel töltött cserepekbe is, és laza fészkeljához, pl. műanyagfalú bevont drótarabkákat és hasonlókat is felhasznál. Mindezek nyilván "új tulajdonságok", de hogy ezek létrejötteinek mi volt a genetikai háttere, nem tudjuk. Az eredmény viszont egyértelműen az, hogy a faj ökológiai lehetőségei, a környezethez való igazodásának eszközei gazdagodtak.

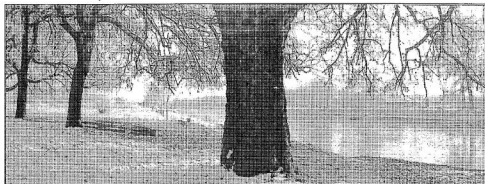
A balkáni gerle, de a másik két madárfaj is olyan "élőhely-társaink", amelyek jelenléte megszokottá vált, de voltaképpen igen fixis elemek a bennünket körülvevő városi környezetnek. Ismert voltuk mellett még a tudomány számára is több ismeretlen, eddig meg nem magyarázott elemet tartalmaz jelenlétük. Különösen a balkáni gerlélé.

Dr. Uherkovich Gábor

A balkáni gerle európai elterjedése

(... az elterjedés határa a 80-as évekig, - Eredeti ábrára)

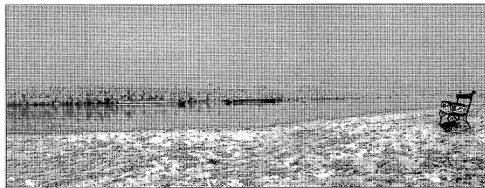

Új bajai képeslapok

Dr. Pozár László felvételeivel jelent meg az a 6 képeslapból álló sorozat, amely előszörban Baja vízi városi jellegét emeli ki, hiszen a képek kivétel nélkül a Duna és a Sugovica partján készültek (témáik: A Petőfi-sziget, a téli Sugovica, Duna a Sugovica-torkolattal, a Gemenci erdő, a galagonyás és a Türr István emlékmű). Érdekes módon a hatból öt havas, téli tájat ábrázol, és csak egy készült vegetációs időszakban. Ez utóbbin a hídtól szinte a Türr-átvágásig látható egybefüggően a Petőfi-sziget strand felőli része és az is, ahogyan baján zöldellő fái a köztük megbúvó épületekkel tükröződnek a Sugovica megáradt vizén.

Ezek az új képeslapok sajtós, nyújtott formájukkal (21 x 10 cm) is eltérnek a már forgalomban lévő bajai lapoktól. A tervek szerint még az idén újabb három lappal bővíti a sorozat.

Schmidt Antal

"Sziget"

*I. bajai, szabadtéri installációs kiállítás és akcióművészeti bemutató
1999. július 11-13.*

A "Sziget" jellegű szabadtéri installációs kiállításon olyan alkotásokkal ismerkedhetett meg a bajai közönség, melyek ennek a kiállításhoz az apróképtől születtek. Olyan művek kerültek a Sugovica partján egymás mellé, melyeknek azonos gondolati alapjuk, inspirációs forrásuk van, a sziget. A rendezvényre az ország számos pontjáról érkeztek alkotóközösségek, művészek és látogatók. A kiállítás két napja alatt a közönség és az alkotók több alkalommal vitakoztak arról, hogy vajon mely alkotások férnek, fértek bele az installáció

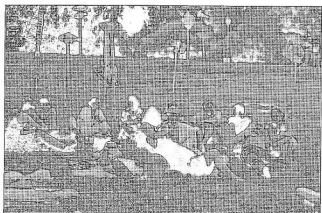
fogalma alkotó keretbe, definícióba, e zártal mely kritériumok alapján kerülhetnek alkotások a kiállítás területére.

Mára a művészi kifejezésformák kedvelt, kurrens műfaja, mondhatni a korszerűség megnyilvánulásának jele lett az installációban való gondolkodás. Ez a képzőművészeti műforma akkor keletkezett, amikor a művészeti gyakorlat (kb. az 1940-50-es évek fordulóján) olyan műfajokat teremtett, amelyek nem fértek már bele a hagyományos múzeumi-galériás kiállítási szokásokba. Ötven év elteltével pedig mintha az

installáció lenne az ezredvég paradigmája, mint a folytonos változás, keletkezés és pusztulás, fejlődés, újragondolás műfaja. Napjainkban tehát nem háríthatja el magát től sem az alkotó, sem a befogadó azt a kihívást, amit az installáció (és a hozzá szorosan kapcsolódó akcióművészeti műfajok) jelentenek.

A Petőfi-szigeten július közepén bemutatott alkotások s egyúttal az installációs kiállítás és akcióművészeti bemutató egyik legfontosabb jellegzetessége, hogy minden más művel, műtárggyal szemben nem pusztán egyetlen tárgyra koncentrált, hanem egy kontextusra, egy kapcsolatra, a dolgok, jelenségek közötti kölcsönhatásokra terelte a látogatók figyelmét.

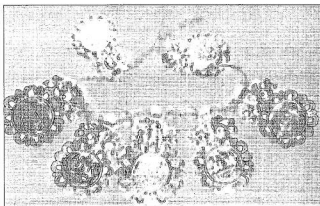
Ennek megfelelően a kiállítás alkotásai (a nyagukban és helyzetükben is) alkalmazkodtak ahhoz a környezethez, amelyből és amelyben létrejöttek. Az alkotások több elemből, különböző anyagokból, tárgyakból készültek, s ezek térbeli helyzete, egymással való kölcsönhatása a mű lényegi tulajdonságához természetesen szorosan hozzá tartozott. Jellemző volt a bemutatott alkotásokra az is, hogy a térben, a folyóparton hogyan rendezték el őket, hiszen az elrendezés is az alkotófolyamat fontos, meghatározó jelentőségű, szerves része. Az installációk közül Laskó Zoltánné és Pálné Hencz Teréz nejlanfőléből készített mestereséges mítosza: a XX. századi ember és a vízbulla párhuzamát sejtette, Fodor Iida agyagból készített kispasztikái a víz alól a felszín fölé kerülő anyag átlenyugulására terelte figyelmünket, Luzsica Árpád partra vetett, nyársakon repülő színes hal-festményeinek erdejében szívesen pihent meg a fáradt vándor. Szalaukó László New Orwell Jelenlét című installációja napjaink sajnos igen aktuális kérdéseit (háborúbéke-fontos-nemfontos-teremtés-pusztítás) egészítette ki egy sor új kérdőjellel. Kántor József hatalmas, színyomással mintázott textilműveivel a természet által már felöltöztetett folyóparti fát "ruházta fel". Az akcióművészeti bemutatók közül is csak néhányat szeretnék kiemelni: fiatal építészhallgatók egy csoportja készítette azt a sokakat meglepő performance-t, melynek Új le Béla, merem a levest címet adták, s mely alkalommal egyes vizsgamunkáikat égették el egy különleges "szindarab" rendezése közben. Borbély Zsolt és Weintrager Adolf installációjával egy

város Folyóshow-járól mesélt: egy víz fölötti, vízzel telt hídon útkelő halak menekülnek a túlszűfölt és rémisztő valóság elől. A bajai Vizualis Iskola Közéő hajó című performance-ával a relatív idő és térdimenziók átszakítására tett kísérletet. Dömötör László és csapata az Előre Állóhajó Kulturális és Sportközpont "Tenger felé" című bemutatójával az építés és rombolás együttes jelenlétére hívta fel a nézők figyelmét.

A különböző minőségű, a művészettől vagy a természettől addig teljesen idegennek tartott anyagok, tárgyak művészi alkalmazása, összekapcsolása, illetve beemelése egy kiállító térbe a legfontosabb hatást, élményt, inspirációt eredményezték. A rendezvény sikerében természetesen annak is fontos szerepe volt, hogy az alkotók maguk is jelen voltak a két nap folyamán, de nem pusztán jelen voltak, az alkotás folyamatán túl is szerves részévé, néhol magyarizátává váltak alkotásuknak. Az alkotók installációikkal, akcióművészeti bemutatóikkal ünnepléses, mégis profán szentélyé alakították át két napra a Sugovica partjának egy csöppnyi részét. Csak remélni tudjuk, hogy a bajai Ifjúsági Ház, a Vizualis Iskola és a Türr István Múzeum által szervezett rendezvény 2000 júliusában ismét megvalósulhat.

Kovács Zita

A hónap mütárgya

Láziás: "húszas" ezüstpénzekből álló nyaklánc.

A mütárgy mérete: a legnagyobb pénz átmérője 9 cm, a legkisebbé 6,3 cm.

A láziás a Türr István Múzeum néprajzi anyagában található.

A nyakék 5 db koronás és 2 db 1 Ft-os ezüstpénzeből készült. Ezüstcsipkével, színes üveggyöngyökkel, zsinórra fűzve, köztük világoszöld üveggyöngyök. Az ékszer 1910-ben Baján Bocsnányi ékszerész készítette. A lányok Bátmonostoron 1960-ig viselték nyakláncnak.

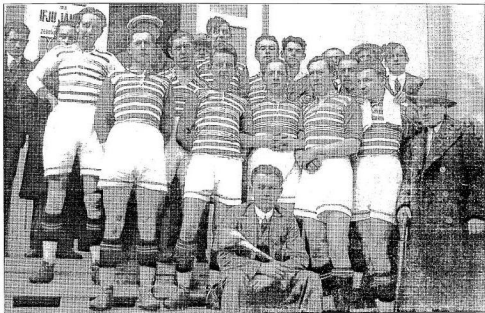
A láziás szó jelentése ezüstpénz, mely a 18. században és a 19. században Magyarországon is forgalomban volt. Ezenkívül a láziás jelenthet még női nyakéket, melyek ezüstpénz vagy más, sokszor a forgalomból már kivont pénzérmék csüngnek. A nyakékeket a szakirodalom az ékszerek közé sorolja, melyek olyan dísz tárgyakat jelölnek, amelyet az ember a testén visel és amely többnyire kismértű, de anyaga és megmunkálása folytán értékes vagy legalább is tetszetős. Az ékszer anyagának ragyogásával, színével, megformálásával kielmei valamelyik testrészt. Általában ünneplésesebbé teszi viselője megjelenését, jelzi vagyoni helyzetét, társadalmi rangját, és gyakran amulett szerepe van, vagy gyógyító hatást is tulajdonítanak neki.

A képen látható láziás is úgy készült, hogy az ezüstpénzek közé színes gyöngyöket fűztek. Valószínűleg a gyöngyöket gyógyító erejének tartották. A láziások korábban Magyarország több táján előfordultak. A 19. században azonban csak Szekszárd, Kalocsa, Szeged vidékén és a Bácskában, így Baján és környékén volt jellemző viselet. Valószínűleg az itt élő delézsláv népek hatására jött divatba a láziások viselése.

Több bajai aranyműves foglalkozott a nyakékek készítésével. Az ötvösség a közepkorban még olyan iparművészeti ágat jelentett, amely ötvöztört nemesfémekből önt és formál tárgyakat. Az eredeti értelemben vett ötvös egy személyben végzi a fémek feldolgozásának minden munkafolyamatát, továbbá zománcokat és köveket is elhelyez termékein. Alkalmazott eljárásai a következők: lemezek öntése, préselése, domborítása, forrasztása, továbbá vésés, valamint dróthúzás, filigránmunka és kövfoglalások.

A bajai ötvösségről és a láziásokról jó képet kaphatunk, ha megnézzük a Néprajzi csoportok Baja környékén c. kiállítást. A hónap mütárgyához hasonló nyakékeket is láthatunk a fent említett kiállításon.

Kovács Erika

A Bajai Turul Sport Club focicsapata 1930-ban (Görbe Ferenc gyűjtése)

A focisták, csikos mezben, balról jobbra:

Kapus: Hollás Sándor (Bass), valószerűn, hogy Kovalcsik József, Kisfalvi (Klein) József, Bencze István, felette Czédaljai (Hauth) István, Elek Bogdy,

felette: Dömötör József, Sasfalvi (Sulek) Ferenc, Kámán Lajos, elől ül: Michler Ferenc, hátnak mögött és mellettük a drukkerok.

A kép abból az alkalomból készült, hogy 5 : 1-re legyőzték a Szekszárdi Turul Sport Club csapatát.

A focisták nevét Lévai János és dr. Bakonyi Ádám azonosította.

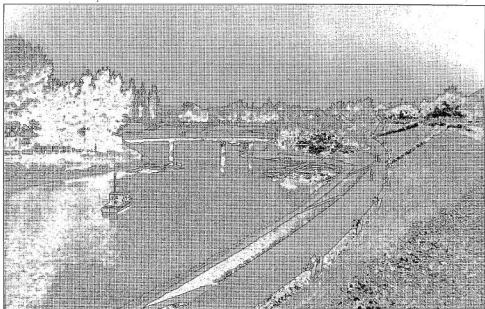
Dunai vízimalom

A képet Bossányi Ervin, a városunkhoz erős szálakkal kötődő festő- és iparművész festette idős korában, 1970 körül, amikor már közel 80 éves volt. Más szavakkal ez azt is jelenti, hogy több évtizedes külföldi tartózkodás (Németország és Anglia) előzte meg a gyermek- vagy ifjúkori bajai motívum újbóli felbukkanását. Fia, Jo Bossányi levelebből az is kiderült, hogy a kép jelenleg is a család birtokában van, lakásuk falát díszíti, mivel egyik kedvenc festményük. (A kép mérete 81 x 122 cm.)

Schmidt Antal

Reprodukció: Jo Bossányi

Sugovica-part anno

Fotó: Majorcsics József

Világnapok

Szeptember 8.

AZ ÍRÁSTUDATLANSÁG ELLENI KÖZDELEM NEMZETKÖZI NAPJA

Az írní-olvasni nem tudás elleni küzdés hosszú idő óta megoldásra váró, nehéz kérdés. Az analfabétizmust - ide tartoznak a félanalfabéták is, akik csak olvasni tudnak, vagy csupán nevük aláírására képesek - nem sikerült véglegesen megszüntetni, létező probléma, állandó megújulása ma is folyamatos. Az Egyesült Nemzetek Nevelési, Tudományos és Kulturális Szervezete (UNESCO) 1965. szeptember 8-án Teheránban tartott világkongresszusa olyan döntést hozott, hogy ezt a napot az írástudatlanság elleni szívós küzdelemnek szenteli.

Szeptember 18.

ROKKANTAK NAPJA

Az 1981-ben a Rokkantak Nemzetközi Éve magyar eseménysorozatának szervezésére, tennivalóinak elvégzésére létesített nemzeti szervezőbizottság ezt a napot nyilvánította a rokkantak napjává.

Szeptember 20.

TAKARÍTÁSI VILÁGNAP

Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése által létrehozott szervezet, az United Nations Environment Programme, UNEP (Egyesült Nemzetek Környezetvédelmi Programja) kimondja az egészséges környezethez való emberi jogot, illetve felelősséget annak megőrzésében és javításában. Törekvése a nemzetközi együttműködés megvalósításának segítése a környezetvédelem területén. Számos téren munkálkodik, pl. a veszélyeztetett állat- és növényfajok védelmében, a nemzeti parkok létesítésének segítésében stb. Meghirdette 1992-ben szeptember 20-ára a Takarítási Világnapot, melynek célja a világméretű nagytakarítás (a kezdeményezés Ausztráliából indult, ahol 1989-től szervezik az országos nagytakarítási napot), jelszava: "Gondolkoj világméreteken és cselekedj otthon!"

Bánáti Tibor

BAJAI HONPOLGÁR	
<small>1999. évi 9. számú kiadás A honlapot a Magyar Posta kiadja</small>	
<p>Városfőútról és Környezetvédelmi Lap</p> <p>Megjelenik minden hónap első napján</p> <p>ISSN 1416-4468</p> <p>http://www.bajaihonpolgar.hu/online-polgarnapok.html</p>	
<p>Szerkesztő és felelős szerkesztő:</p> <p>Földes Ivett</p> <p>Bánáti Tibor</p>	
<p>Találók:</p> <p>Billet László, dr. Dániel István, János András, Kovács Zoltán, dr. Laki Ferenc, Sándor Ágoston, dr. Selymes Éva, Schmitt Antal, dr. Vajtai István</p>	
<p>Turisztikai szerkesztő:</p> <p>Bácsi Anikó</p>	
<p>Lapfelépítő és kiadó:</p> <p>Győrfi Alajosné Művelődési Központ</p>	
<p>Postacím:</p> <p>6103 Baja, Ötvenyay Imre u. 14.</p>	
<p>Feliratok:</p> <p>Bajai Honpolgár Alapítvány</p>	
<p>Az alapítvány elnökségének honlapja:</p> <p>OTF Kereskedelmi Bank Rt. Bajai Filialis 11720033</p> <p>Bajai Honpolgár Alapítvány 20000119</p>	
<p>nyomdai munkák:</p> <p>BAJAIPRESS KFT.</p> <p>Baja, Petőfi S. u. 4. Tel.: 78322-241</p>	
<p>KÉZIRATOT, PÉNYKÉPET NEM ÉRZINK MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA.</p>	